

ПОМИЛКИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВО-БАЛІСТИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ТА ОКРЕМІ ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Кількість кримінальних проваджень, при розслідуванні яких виникає необхідність залучення експертів або фахівців у галузі судової балістики, на сьогодні є досить великою. Так, за даними, розмішеними на сайті МВС України за 11 місяців 2012 року в Україні вчинено 357 злочинів із використанням вогнепальної зброї, при цьому з обігу вилучено 3271 одиниця останньої.

У всіх згаданих випадках в обов'язковому порядку призначаються різні види судово-балістичних експертиз. Однак не завжди висновки експерта за результатами проведення таких експертиз відповідають вимогам, які до них пред'являються. На жаль, на практиці зустрічаються випадки, коли експерти при проведенні відповідних досліджень та при оформленні їх результатів допускають різні за своєю природою помилки, що іноді призводять до необхідності проведення повторних експертиз.

У загальному виді експертну помилку можна визначити як невідповідну об'єктивну дійсність судження експерта або його дії, що не приводять до цілі експертного дослідження, якщо і перекручене судження, і неправильні дії являють собою результат сумлінної помилки. Саме це відрізняє експертну помилку від одного зі злочинів проти правосуддя, що може вчинити експерт [1, с. 197].

Аналіз експертної практики дозволяє виділити декілька груп помилок, які допускають експерти при проведенні відповідних досліджень. Серед них: 1) помилки, пов'язані з порушенням установлених вимог до послідовності дій експерта, власне вирішенням завдань експертом та до складання самого висновку експерта; 2) помилки, пов'язані з порушенням експертом процесуального режиму і процедури експертного дослідження.

Причини помилок експерта можуть бути як суб'єктивні (професійна некомпетентність експерта, його недбалість або неухважність тощо), так і носити об'єктивний характер (помилковість вихідних даних, наданих експерту, фальсифікація наданого об'єкту, несправність апаратури, невідповідність вимогам криміналістичного дослідження).

Найбільш часто помилки виявляються та відповідно усуваються при перевірці самим експертом в ході дослідження на будь-якій його стадії або ж при перевірці результатів дослідження керівником відділу (сектору) чи керівником установи (підрозділу). Однак зустрічаються випадки, коли вони виявляються слідчим або судом на стадіях досудового розслідування чи судового провадження. В такому разі, зазвичай, призначаються додаткові або повторні експертизи. Проведення останніх може призвести до негативних наслідків (дисциплінарне стягнення, втрата допуску) для експерта, що виконував попередню експертизу.

Одним із способів контролю за проведенням експертиз є здійснення рецензування висновків експертів, метою якого є саме виявлення в них наявних недоліків, в тому числі й експертних помилок. Рецензування по своїй суті є дієвим засобом вивчення персонального як негативного, так і позитивного досвіду. На сьогодні, саме за допомогою рецензування, здійснюється вивчення експертної практики, завданням подальшого узагальнення якої повинно стати вивчення її стану, виявлення як недоліків різного характеру, так, на нашу думку, і позитивних аспектів, а також розробка на цій основі рекомендацій з усунення недоліків та впровадження позитивного досвіду у практику проведення експертиз і досліджень.

За словами Н.І. Шахтаріної, наукові узагальнення мають важливе значення у вдосконаленні експертної практики, визначенні актуальних проблем, виборі оптимальних шляхів вирішення завдань судової експертизи та організації наукових досліджень [3, с. 3].

На нашу думку, з цього питання варто перейняти позитивний досвід Російського Федерального Центру судових експертиз при Мініюсті Російської Федерації, в якому такі узагальнення за відповідними напрямками експертиз успішно проводяться та публікуються у відомчому науково-практичному журналі “Теория и практика судебной экспертизы”.

З метою такого узагальнення у зазначеному центрі була розроблена спеціальна “програма” вивчення наглядного провадження експертних висновків. Зміст цієї програми (послідовності завдань, що необхідно вирішити) відображає розгорнуте та поглиблене вивчення як висновків у цілому, так і окремих їх частин, зокрема, використання експертами технічних засобів при проведенні експертиз [2, с. 135].

Запити на надання певної кількості висновків експерта із конкретних видів досліджень, розсилаються у практичні підрозділи Мініюсту, в

яких виконуються такі дослідження. Після надходження актів експертиз вони вивчаються, аналізуються, а результати узагальнюються для подальшого їх використання.

За допомогою подібного узагальнення, яке, на нашу думку, варто запровадити у системі експертних установ нашої країни, в залежності від питань, які будуть міститись у програмі (наприклад, стаж експертної роботи, вид і належність упаковки, зовнішнє і внутрішнє дослідження зброї, дослідження загальних та окремих ознак, експериментальний відстріл, оцінка результатів), можна виявити як типові недоліки призначення, проведення та оформлення конкретних видів досліджень, так і позитивні аспекти вказаної діяльності.

Окрім аналізу наданих на рецензування висновків експерта потрібно вивчати й висновки експерта, за якими проводились повторні експертизи, на предмет виявлення типових експертних помилок.

Результати таких узагальнень, на нашу думку, необхідно друкувати у окремих оглядах або ж у вигляді інформаційних листів, розсилати такі матеріали по обласним експертним підрозділам та ознайомлювати фахівців у галузі судової балістики (особливо, які тільки призначені на посади або розпочали самостійно проводити експертизи) під час проведення відповідних тематичних занять. Також вивчення таких оглядів необхідно планувати при складанні навчальних програм для підготовки осіб, які проходять курси підвищення кваліфікації з відповідного напрямку та курсантів експертної спеціалізації.

Запровадження у практику запропонованих заходів повинно сприяти усуненню експертних помилок при проведенні судово-балістичних експертиз та відповідно підвищенню їх якості та достовірності.

Список використаної літератури

1. Балістика: криміналістичне вогнестрільне зброезнавство [Текст]: підручник / П.Д. Біленчук, А.В. Кофанов, О.Ф. Сулява. — К.: Міжнародна агенція "BeeZone", 2003. — 384 с.
2. Горбачёв И.В. Обобщение экспертной практики производства судебно-баллистических экспертиз по исследованию патронов к огнестрельному оружию и огнестрельным устройствам специального назначения / И.В. Горбачёв // Теория и практика судебной экспертизы. — 2010. — № 2 (18). — С. 134–150.
3. Шахтарина Н.И. Обобщение экспертной практики как форма научных исследований в области судебной экспертизы / Н.И. Шахтарина // Экспертная практика и новые методы исследования. — 1979. — Вып. 7. — С. 1–16.